

UOT 7.01; 7:001.8

**ELMİRA ŞAHTAXTİNSKAYANIN YARADICILIĞINDA
YENİ BƏDİİ İFADƏ VASİTƏLƏRİ****Aysel Mahir qızı MƏMMƏDƏLİYEVƏ**Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq
Akademiyaşının dissertantı

life_continues_91@mail.ru

XÜLASƏ

Məqalədə xalq rəssamı Elmira Şahtaxtinskayanın müxtəlif dövrlərdə yaratdığı müxtəlif janrlı əsərlərinin təsvir və təhlili öz əksini tapmışdır. E.Şahtaxtinskaya tanınmış sənətkarların, görkəmli ziyalıların obrazlarını elə xüsusi təsvir vasitələri ilə yaradaraq, bunu sadəcə bir obrazın əksi kimi deyil, onun həyatı mövqeyinin, xarakterik xüsusiyyətlərinin, daxili dünyasının, həyata baxışının təzahürü kimi özünü büruzə verir.

Portret yaradıcılığında psixologizmin əsas götürülməsi, şəxsiyyət və obrazlılıq anlayışının mükəmməl təqdimatını vermək üçün rəssam təsvir edəcəyi simanın hər şeydən əvvəl sənətini, həyatı mövqeyini əsərində düzgün, dəqiq və dərin ifadələrlə müəyyənləşdirməyi əsas hesab etmişdir. Məqalədə bütün bu məsələlər rəssamın yaradıcılığında konkret əsərlər üzərində araşdırılmışdır.

Açar sözlər: rəssam, plakat, qrafika, təsvir, obraz

**НОВЫЕ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЕ СРЕДСТВА В ТВОРЧЕСТВЕ
ЭЛЬМИРЫ ШАХТАХТИНСКОЙ****РЕЗЮМЕ**

В статье исследуются и анализируются произведения, созданные в разных жанрах и в разные периоды народного художника Азербайджана Эльмиры Шахтагинской. Эльмира Шахтагинская на протяжении всего своего творческого пути создавала портреты известных людей, выдающихся интеллектуалов с помощью специальных средств живописи, и ее произведения привлекают внимание не только как отражение образа, а как проявление жизненного положения, характерных черт, внутреннего мира и мировоззрения героя. Эльмира Шахтагинская считала что, для

правильного изображения того или иного образа в разных жанрах изобразительного искусства надо, прежде всего, принять во внимание психологизм, знать психологию. Только этим можно добиться идеальное изображение образов. В статье все эти проблемы изучались на основе конкретных работ из творчества художника.

Ключевые слова: художник, плакат, графика, иллюстрация, изображение

NEW IMAGE MEANS THE CREATIVITY OF ELMIRA SHAHTAKHTINSKAYA

SUMMARY

The article studies and analyzes works created in different genres and in different periods by the national artist of Azerbaijan Elmira Shakhtakhinskaya. Elmira Shahtakhtinskaya created portraits of famous people, outstanding intellectuals with the help of special means of painting throughout her creative career, and her works attract attention not only as a reflection of the image, but as a manifestation of the life situation, characteristics, inner peace and the worldview of the hero. Elmira Shakhtakhtinskaya believed that, in order to correctly depict one or another image in different genres of fine art, one must first of all take into account psychology. Only this can achieve an ideal image of the hero. In the article, all these problems were studied on the basis of concrete works from the artist's creativity.

Keywords: artist, poster, graphic, illustration, image

Giriş. XX-XXI əsr Azərbaycan təsviri sənətinin formalaşmasında və inkişafında təbii ki, qadın rəssamlarımızın da xüsusi rolu olmuşdur. Bu fəaliyyətin istənilən sahə üzrə geniş mövzu, incə bədii ifadə vasitələri, möhtəşəm rəng, yüksək plastik həlli ilə meydana gətirmiş olduğu əsərlər təsviri sənətimizin inkişaf xəttini müəyyən edən istiqamət üzrə önəmli addımlar kimi dəyərləndirilir. Belə sənətkarlardan biri də Azərbaycanın Xalq rəssamı Elmira Şahtaxinskayadır.

1930-cu ildə görkəmli alim, akademik Həbibulla Şahtaxtinskının ailəsində dünyaya göz açan E.Şahtaxtinskayanın hələ kiçik yaşlarından incəsənətə olan marağı valideynlərinin diqqətindən yayınmamışdır. Xüsusilə rəssamlığa olan meyli onun gələcəkdə böyük istedad sahibi olacağından xəbər verirdi. Təbii ki, Şahtaxtinskaya ilk rəssamlıq təhsilini də 1947-1950-ci illərdə Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda alır. Bu dövrdə gələcəyin böyük rəssamlarının da həmin Texnikumunda təhsil alması həm sənətə olan böyük həvəsi xüsusilə gücləndirirdi. Texnikumu bitirdikdən sonra, elə həmin ildə Elmira Şahtaxtinskaya V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət

Rəssamlıq İnstitutuna qəbul olunur. Təhsil aldığı altı il ərzində o, professorlar M.M.Çeremnux və N.A.Ponomaryov kimi peşəkar pedaqoqlardan dərs alaraq sənətin incəliklərinə, dərin sirlərinə yiyələnir. Təhsilini başa vuran istedadlı rəssam öz fəaliyyətini doğma Bakıya qayıdaraq davam etdirməyi özünə borc sayır. Elə həmin dövrdən başlayaraq sənət aləmində özünün yüksək bədii keyfiyyətləri ilə fərqlənən sənət əsərlərinə imza atmağa başlayır.

Moskvadakı təhsil illəri onun üçün peşəkarlıq məktəbindən əlavə həm də həyat məktəbi idi. Orada o, özünə əsl dostlar tapdı, dünya mədəniyyətinin sədəvrləri ilə ilk dəfə tanış oldu, hər il yay təcrübəsinə gedərkən rəsm albomunu götürüb Sovet İttifaqının hər yerini gəzirdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, sovet qrafika məktəbinin ən gözəl ənənələri Elmira Şahtaxtinskayanın yaradıcılığında çox böyük təsir göstərmiş və elə bir möhkəm təmələ çevrilmişdir ki, sonrakı illərdə rəssamın yaradıcılıq üslubu və yaradıcılıq uğurları məhz bu təməl üzərində qurulmuşdur.

Elmira Şahtaxtinskayanın şəxsiyyət kimi formalaşmasında, ailəsində daima müşayiət etdiyi, işə peşəkar münasibətin rolu az olmamışdır. Bu ailədə incəsənətə yüksək qiymət verilir, əşya və mənəvi aləmin estetik qavranılması tərbiyə olunur, milli məişət ənənələri təbii olaraq, fikir tərzinin formalaşmasını istiqamətləndirirdi.

1956-cı ildə Elmira Şahtaxtinskaya İnstitutu bitirib Bakıya qayıdır və sərbəst yaradıcılıq işinə başlayır. O, öz xüsusi üslubunu, yaradıcılıq stilini tapmaq üçün axtarışlar aparır, başqalarına oxşamayan, məhz Azərbaycan plakati yaratmaq istəyir. Kiçik hadisələrə aludə olmur, əhəmiyyətli, ən vacib yaradıcı mövzulara meyl edir.

Elmira Şahtaxtinskaya plakatların mərkəzini qəhrəmanın psixoloji portreti təşkil edir. Bu qəhrəman ümumiləşdirilmiş plakat tipi deyil, konkret, müəyyən bir obrazdır. Müəllif bu obrazın psixologiyasını tam öyrəndiyinə, ona səmimi münasibət bəslədiyinə görə plakat aydın oxunur, başa düşülür. Rəssam ona yaxın olan bir adamın obrazını çəkib. Buna görə də plakat tamaşaçıya çox güclü emosional təsir göstərir.

Sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Gülrəna Qacaq qeyd edir ki, “İşə başlamamışdan qabaq müəllif öz qəhrəmanını, onun əhatəsini, əməyini, həyatını, fikirlərini yaxşı öyrənməlidir. Elmira xanım həmişə Enqrin bu sözlərini xatırlardı: “Siz nə qədər dahi rəssam olsanız da, əgər sizə tanış olan naturanın deyil, hər hansı bir modelin dəqiq şəklini çəksəniz həmişə bu modelin qulu olacaqsınız və çəkdiyiniz tablo da qul surəti olacaq. Rafael isə naturanı o qədər dərinədən öyrənib yaddaşında saxlayırdı ki, natura onu idarə edə bilmirdi, necə deyərlər, özü rəssama tabe olurdu” (1, s. 9).

Bu dövrdən etibarən ömrünün sonuna qədər sənətkarın yaradıcılığına nəzər salsaq onun əsasən təsviri sənətin qrafika sahəsində fəaliyyət göstərdiyinin şahidi oluruq. Bu sahənin maraqlı janrlarından olan plakatlar öz dərin məzmunu, sənətkarlıq keyfiyyəti ilə bu günə qədər tamaşaçısının diqqətini

cəlb edərək onu düşünməyə vadar edir. E.Şahtaxtinskayanın eləcə də dəzgah rəsmlərinin, həmçinin akvarel və quaş texnikasında işlənmiş silsilə bədii rəsmlərinin də yüksək dəyərə malik olduğunu qeyd etməliyik. Özünü mükəmməl bədii keyfiyyətlərinə malik həmin əsərlər doğma vətənimizlə yanaşı, eyni zamanda xarici ölkələrin muzey, qalereya və şəxsi kolleksiyalarında saxlanılmaqdadır.

Görkəmli sənətkar yaradıcılığının ilk dövrlərində əsasən qrafikanın geniş təbliğat xarakteri daşıyan plakat janrında görkəmli əsərlər yaradır. Həmin plakatlar mövzu təqdim etdiyi kompozisiya baxımından özünəməxsus aydın və səlis ifadə həlli ilə diqqəti çəkir. Plakatların güclü bədii təsir qüvvəsinə malik olmasına səbəb rəssamın geniş təcrübəsi, müşahidəçi qabiliyyəti, siyasi savadı və hadisələrə sağlam münasibəti idi. Belə əsərlərində rəssamın vətənpərvər ideyaları, klassiklərimizə göstərdiyi ehtiram, dərin sevgi özünün yüksək bədii həllinə nail olmuşdur.

1970-ci illərində Elmira Şahtaxtinskayanın plakat janrında icra etdiyi əsərlər əsasən siyasi mahiyyət daşıyırdı. Buraya eyni zamanda maarifləndirici mövzular da daxildir. Lakin bunlarla yanaşı daha çox Azərbaycanın Orta əsrlərdə yaşamış görkəmli elm, ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinin obraz təsvirləri, onların həyati fəaliyyətlərini əks etdirən mühit əlaqələndirməsi, o cümlədən şəhər mühitini əks etdirən memarlıq abidələrinin yaddaqalan, cəlbedici görünüşü, aydın və səlis təsvir manerasında təsvirlər yaratmağa başlayır. Onun yaradıcılığında xüsusi əhəmiyyət kəsb edən “Azərbaycan - qədim mədəniyyət diyarıdır” silsiləsinə daxil olan otuza qədər plakat Azərbaycan təsviri sənətində yeni bir bədii yaradıcılıq istiqaməti idi. Bu əsərlərdə sovet dövrü plakat janrının texniki və bədii imkanlar səviyyəsini aşan təsvir manerasını rəssamın Təbriz miniatür məktəbinin ənənələrindən məharətlə istifadəsi ilə izah etmək olar. Həmin seriyadan olan əsərlər təsviri sənət tariximizdə olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir. E.Şahtaxtinskaya demək olar ki, bu silsilə üzərində ömrünün sonunadək ciddi axtarışlar aparmış, hər bir mövzuya yanaşmasında milli ənənələrə həssaslıq nümayiş etdirməklə yüksək bədii estetik zövqə malik dəyərli əsərlər yaratmışdır. Bu haqda rəssam belə qeyd edirdi: “Şərqi miniatür rəngkarlığının dahiyənə nümunələrinə malikdir. Bunlar öz xarakterinə, bədii formasına, səthi-dekorativ şərtiliyinə, ümumiliyinə və eyni zamanda son dərəcə konkretliyinə görə Şərqi plakatının öyrənilməsi və yaradılması üçün bir baza, əsas ola bilər” (2, s.3). Fikirlərini son dərəcə doğru izah edən rəssam plakat əsərlərini də məhz rəngkarlıq tərzinə uyğun rəng həllinin məharətli istifadəsi ilə həyata keçirmişdir. Əsasən plakatlarını quaş və akvarelli yaradan rəssam plakatın bir qədər dar çərçivəsindən çıxaraq onun təbliğat xarakterini daha geniş təsvir manerasında həyata keçirmişdir. Bu mənada Elmira Şahtaxtinskayanın bu silsilədən olan əsərlərindəki, milli-mənəvi dəyərlərə olan ehtiramı onun vətənpərvərlik ideyalarının təcəssümü olmaqla yanaşı, həmin əsərlər Azərbaycanın əsrlərlə formalaşmış zəngin mədəniyyətinin

dünyaya tanındılmasında misilsiz qaynaqlardır. Belə əsərlər sırasına daxil olan “Şahtaxtı və Kül-Təpə küplərinin 4 və 6 min yaşı var” (1973), “Azərbaycan plastikasının 3000 illik yaşı var” (1974), “Azərbaycan poeziyasının klassikləri dünya ədəbiyyatının korifeyləridir” (1972), habelə şair Qətran Təbrizi (1988), Xaqani Şirvani (1986), Nizami Gəncəvi (1982), İmadəddin Nəsimi (1969), Məhəmməd Füzuli (1984, 1993), Şah İsmayıl Xətai (1986), Hüseyn Cavid (1982), Səməd Vurğun (1976), Nəsrəddin Tusi (1973, 1980), Rəşid Bakuvi (1984), mütəfəkkir və filosof Bəhmənyar (1978), musiqiçi və bəstəkar Səfiəddin Urməvi (1973), Əbdül Qadir Marağayi (1985), Üzeyir Hacıbəyli (1975), Müslüm Maqomayev (1985), Qara Qarayev (1983), Fikrət Əmirov (1982), Arif Məlikov (1983), memar, rəssam və xəttat Memar Əcəmi (1976), Soltan Məhəmməd (1976), Mirəli Təbrizi (1988), Səttar Bəhlulzadə (1974), akademik Mirəsədulla Mirqasımov (1983) və digərlərini adını qürurla misal göstərmək olar.

İstedadlı rəssam hər bir obraz üzərində çalışarkən hər şeydən əvvəl həmin şəxsiyyətin yaşadığı dövrü hərtərəfli, əsaslı şəkildə öyrənmiş, onun həyat və yaradıcılığı barədə geniş araşdırmalar aparmışdır. Gəlinmiş qənaət rəssamın işinə çox ciddi yanaşaraq apardığı gərgin yaradıcılıq müşahidələrini uğurlu əsərlərin meydana gəlməsinə səbəb olduğunu deməyə əsas verir.

Misal üçün, Əcəmi Naxçıvanının 850 illiyinə həsr edilmiş portretini götürək. Şərq qiyafəli memar sağ əlində üzərində düşündüyü memarlıq layihəsini tutmuş vəziyyətdə və işıqlı çöhrəsi ətrafa yönəlmiş halda təsvir edilib. Əsərin fonunda müəllif uğurlu yaradıcılıq üslubundan faydalanaraq memarın artıq müəllifi olduğu Mömünə Xatun, Yusif ibn Küseyir türbələrini və Naxçıvan memarlıq məktəbinin digər abidələrinin məharətli tərənnümü tamaşaçı nəzərini heyran edəcək səviyyədə həyata keçirilmişdir. Qeyd edilən bu xüsusiyyətləri rəssamın eyni silsilədən olan digər əsərlərinə də şamil etmək olar.

Plakat janrındakı geniş və fərqli yaradıcılığı ilə yanaşı E.Şahtaxtinskayanın diqqət çəkən qrafik rəsmlərin, akvarel və quaş texnikasında işlənmiş çoxsaylı silsilə əsərləri də mövcuddur. Əsasən silsilə olaraq həyata keçirdiyi mövzuların hər biri özünün fərqli təsvir tərzilə diqqəti çəkir. Bunlardan “Bakı” silsiləsinə daxil olan əsərlərində rəssam paytaxtımızın ən görkəmli yerlərinin lirik-romantik hisslər tərənnümü edən səhnələri ilə tamaşaçısını qarşılaşdırır. Bakı şəhərinin görüntülərini, Xəzər dənizinin poetik biçimli panoramını, insanların diqqəti cəlb edən surətlərini həssas qəlbi və incə yaradıcı zövqlə bədiiləşdirə bilib. Bu silsiləyə aid olan əsərlərə “Bakıda qış”, “Dənizdən Bakının görünüşü”, “Dəniz sahilində”, “Nizami meydanı”, “Azneft meydanı” və digərlərini misal göstərmək olar. Rəssamın xüsusi olaraq qış fəslinə, qarlı təbiət səhnələrinin təsviri olduqca böyük maraq doğurur. Bu marağın əsas səbəblərindən biri təbiətin bu mənzərəsinə əsasən təbiətin yazını, baharını və ya dinamik yay aylarını və yaxud da ki, qızılı-qırmızıya bürünmüş payızını

canlandırmağı sevən rəssamlarımızın əsərlərində nadir hallarda rast gəlinməsidir. Bu mənada rəssamın yaradıcılığı fərqli və eyni zamanda təqdirəlayiqdir.

Elmira Şahtaxtinskayanın əsərlərindən məlum olduğu qədər onun Azərbaycanın demək olar ki, əksər bölgələrini qarış-qarış gəzdirdiyi anlaşılır. Onun Şuşa, Zaqatala, Naxçıvan, Gəncə, Gədəbəy, Quba kimi füsunkar gözəlliyə sahib təbiətinə həsr etdiyi əsərlərində təbiətdə baş verən ani dəyişiklikləri, təbiətin dolğun tərənnümünü verən lövhələrini ən kiçik detallarınadək təsvir etməyi sevirdi və bunun üçün yüksək sənətkarlıq nümayiş edəcək gücə sahib potensialını nümayiş etdirirdi. Məsələn, “Göy-göl” (1960), “Gecə mənzərəsi” (1958), “Liman” (1960), “Quba yaxınlığında mənzərə” (1963), “Qış mənzərəsi” (1963), “Qarlı dağlar” (1964), “Şuşa dağları” (1968), “Dağ mənzərəsi” (1971), “Əsgəranda qala” (1970), “Şəki yaxınlığında mənzərə” (1973) və digərlərini tablolarını qeyd edilənlərə parlaq misal olaraq göstərmək olar (3).

Elmira Şahtaxtinskayanın “Ağaclar” (1980) silsiləsinə daxil olan əsərlərini təbiətin real mənzərəsi və arxitepik obrazı olaraq iki hissəyə bölmək mümkün olsa da, onların hər birində fərqli rəng həllini, bədii ifadə vasitəsini, diktə etməyə çalışdığı mövzunun fərdi açılışı diqqət çəkir. Burada rəssamın daha çox öz daxili hissələrinin, həssaslığının, eləcə də müşahidə etdiklərinin, əldə etdiyi yaradıcılıq təcrübəsinin əhəmiyyəti nəticəsində bədii-fəlsəfi yanaşmanın, olduğundan daha da ideal biçimdə bədii həllinə nail olduğunun şahidi olur. Bu yaradıcı istiqaməti rəssama məxsus fərdi ifadə vasitəsi hesab etmək olar.

İstedadlı rəssamın yaradıcılığına aid təbii ki, onun xarici ölkələrdəki səfəri zamanı həsr etdiyi əsərləri də daxildir. Həmin tablolar özünün yüksək bədii keyfiyyətləri ilə xüsusi əhəmiyyətə malikdirlər. Elmira Şahtaxtinskaya həmin xarici səfərlərindəki, yaradıcılıq ezamiyyətlərində öz bədii axtarışlarını daha da təkmilləşdirmişdir. Qeyd edilən xüsusiyyətlərin təsdiqinə əsərlərin kolorit həllinin mükəmməlliyindən, dəqiq qrafik işlənmə xüsusiyyətləri ilə seçilən əsərlərin güclü ifadə vasitələrində rast gəlinir. Belə əsərlərdən olan “Bolqarıstan” (1963) və “Çexslovakiyada” silsilə tablolarını göstərmək olar. Həmin əsərlərdəki bütöv kompozisiya quruluşu, özünün forma və məzmun dolğunluğu, o cümlədən bədii və texniki xüsusiyyətləri dəyərini hər zaman saxlayan görkəmli sənət nümunələrinin meydana gəlməsilə nəticələnmişdir. Belə əsərlərinə nümunə olaraq “Nesebr” (1963), “Sozopol” (1963), “Stokholm” (1965) və digərlərinin adlarını çəkmək mümkündür. Bütün bunlar Elmira Şahtaxtinskayanın həyat və yaradıcılıq fəaliyyətində böyük enerjiyə sahib olduğunu sübuta yetirir.

E.Şahtaxtinskayanın yaradıcılığında «Qutablar» (1966), «Novruz bayramı» (1970) adlı iki əsəri var ki, rəssam bu əsərləri yaradarkən Azərbaycan xalqının ən qədim adət-ənənələrinə, Novruz bayramına hazırlıq mərhələsində, qadınların paxlava, şəkərbura və milli şirniyyat hazırladığı mənzərəni dolğun

bədii lövhələrlə və zəngin etnoqrafik çalarlarla təsvir edib. Rəssamın yaradıcılığında xarici ölkələrə həsr etdiyi əsərləri xüsusi əhəmiyyət daşıyır. O, xarici ölkələrə yaradıcılıq ezamiyyətlərində bədii axtarışlarını daha da təkmilləşdirmiş və kolorit həllinin mükəmməlliyi, dəqiq qrafik işlənmə xüsusiyyətləri ilə seçilən əsərlər yaratmışdır. «Nesebr» (1963), «Sozopol» (1963), «Stokholm» (1965) adlı əsərləri sadalananlara misal ola bilər. Rəssam Sozopol şəhərinin panoramını elə ustalıqla təsvir edib ki, tamaşaçı sanki özünü bu şəhərdə hiss edir. Əsərin kolorit həlli müasir qrafikanın bədii texniki imkanlarından ustalıqla yararlanmaqla gerçəkləşdirilib (4, s.13).

Elmira Şahtaxtinskayanın əsərlərində bizim xalqın zəngin mənəvi dünyası, onun tutumlu estetikası, məişəti, adət-ənənələri, həyat fəlsəfəsi və tarixi, əmək adamlarının, şairlərin və tarixi şəxsiyyətlərin obrazları, o cümlədən Azərbaycan təbiətinin valehedici gözəlliyi öz parlaq əksini tapmışdır. Bədii ifadənin realistlik vasitələrindən istifadə edən rəssam öz əsərlərini böyük ustalıqla yaratmışdır. Onun əsərləri ifadə dilinin orijinallığı və fərdiliyi, monumentallığı və üslub reallığı ilə fərqlənir. Elmira Şahtaxtinskayanın yaradıcılığı, təsviri sənətimizin milli özünəməxsusluğunun öyrənilməsinin və yaradıcılıq baxımdan dərk olunmasının ən gözəl nümunəsidir.

Elmira Şahtaxtinskayanın əsərləri zamanın təzadlı axarında özünün ilkin bədii dəyərini qoruya bilib. Belə ki, cəmiyyət qarşısında öz böyük məsuliyyətini hiss edən rəssam bir qayda olaraq daha mühüm, aktual mövzuların axtarışında olmuşdur. Bu səbəbdən, yəni bu əsərlər tamamilə başqa bir ictimai-siyasi şəraitdə yaradılmasına baxmayaraq, onların əksəriyyəti bu gün üçün belə çox maraqlı və aktualdırlar.

Mürəkkəb inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan incəsənət tarixinin inkişafında, Elmira Şahtaxtinskayanın öz layiqli yerini tutmuş və dərin iz buraxmış istedadlı sənətkar olmuşdur. Onun yaradıcılıq irsi Azərbaycanın təsviri sənətinin inkişafında yalnız bədii deyil, həm də tarixi əhəmiyyət daşımaqdadır.

Elmira Şahtaxtinskaya Azərbaycan incəsənət tarixində istedadlı sənətkarlardan biri olmaqla yanaşı, eyni zamanda ən əməksevər rəssamlardan biri olmuşdur. Belə ki, məhsuldar yaradıcılıq fəaliyyəti ərzində o, bir gününü belə yaradıcı fəaliyyətsiz keçirməmişdir. Elmira Şahtaxtinskayanın yaradıcılıq həyatı demək olar ki, çox uğurlu olmuşdu. Uzun, məhsuldar həyat yaşamış sənətkar bizə zəngin yaradıcılıq irsi bəxş etmişdir. Elmira Şahtaxtinskayanın əsərləri zahirinə görə nə qədər duyulası dərəcədə müasirdirsə, mahiyyətə, tutumlu bədii – estetik məziyyətlərinə görə bir o qədər də millidir. Onun yaradıcılığını əski qaynaqlarla gerçəkliyə nüfuzedici bədii münasibət prinsiplərinin doğmalığı birləşdirir. Bu yaxınlıqda həm gözəlliyi duymaq, həm də onu təhlildən keçirməklə bir qədər də ideallaşdırmaq mövcud idi.

Görkəmli rəssamın əvəzsiz sənəti özünün yüksək dəyərində qiymətləndirilmişdir. Hələ, 1957-ci ildə Azərbaycan Gəncləri Festivalının I dərəcəli medalına və Laureat diplomuna layiq görülmüşdür. İlk fəxri adına –

Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına 1963-cü ildə layiq görülən sənətkar, 1977-ci ildə Azərbaycanın Xalq rəssamı adına layiq görülüb.

Yüksək istedadla malik rəssamın bir çox ölkələrdə fərdi sərgiləri təşkil edilmişdir. 1967, 1988-ci illərdə Moskva şəhərində, 1967-ci ildə Kaunasda, 1967, 1989-cu illərdə Bakıda, 1979-cu ildə Naxçıvan şəhərində təşkil edilmiş yaradıcılıq sərgilərini böyük fəxarətlə göstərmək olar.

Elmira Şahtaxtinskayanın həyat fəaliyyəti fərqli və böyük uğur qazanmış bədii yaradıcılığı ilə bitməmiş, bütün bunlarla yanaşı bir çox məsul vəzifələrdə çalışmışdır. Belə ki, o, SSRİ və Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının İdarə Heyətinin üzvü, "Azərnəşr"-in bədii redaktoru, Nəşriyyat və Poliqrafiya üzrə Dövlət Komitəsinin baş rəssamı və "Plakat" nəşriyyatının Zaqafqaziya üzrə komissiyasının üzvü kimi geniş ictimai fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur (5).

Elmira Şahtaxtinskayanın yaratdığı əsərləri, demək olar ki, dünyanın hər bir yerində nümayiş etdirilmişdir. Bakı, Moskva, Naxçıvan, Kaunas, Praqa, Sofiya, Stokholm, London, Budapeşt, Ulan-Bator, Berlin, Varşava, Vyana, Amsterdam, Paris, Roma, Qahirə, Bağdad, Dəməşq, Tokio, Helsinki.

Nəticə. Bir sənətkar və şəxsiyyət kimi Elmira Şahtaxtinskayanın bütün həyat fəaliyyətinə nəzər saldıqda belə bir nəticəyə gəlmək mümkündür ki, görkəmli sənətkar həyatı boyu yorulmadan yaradıcılıq axtarışlarında olmuş, mürəkkəb eksperimentlər nəticəsində fəaliyyətini təkmilləşdirməyə çalışmışdır. Məhz bunun nəticəsidir ki, 40 illik fəaliyyəti dövründə özündən sonra zəngin bədii yaradıcılıq irsi qoyub getməyi bacarmışdır.

Ədəbiyyat:

1. Qacar G. Elmira Şahtaxtinskaya. - Bakı: XXI Yeni Nəşrlər Evi, 2001. – 173 s.
2. Kərimov K. Şahtaxtinskaya Elmira: kataloq. - Bakı: 1989
3. Həbibov N. Rəssamın yeni obrazları // Ədəbiyyat və incəsənət, 3 aprel 1976. - s.2
4. Гусейнов Ю. Поэтическим языком плаката // Газ. «Бакинский рабочий», 2 авг. 1989
5. Аскерова Х. Плакатное искусство Эльмиры Шахтагинской // Международный музыкальный культурологический журнал // <http://harmony.musigi-dunya.az>.